

## **Әлеуметтік-мәдени антропологиядағы ғылыми зерттеу: пәні, мақсаты және әдіснамалық негіздері**

### **Мақсаты:**

Студенттерде әлеуметтік-мәдени антропологиядағы ғылыми зерттеудің теориялық-әдіснамалық негіздері туралы тұтас түсінік қалыптастыру, антропологиялық зерттеудің ерекшеліктерін, ғылыми танымдағы орнын және мәдени құбылыстарды зерттеудегі негізгі әдіснамалық тәсілдерін меңгерту.

### **Міндеттері:**

- әлеуметтік-мәдени антропологиядағы ғылыми зерттеудің мәні мен ерекшеліктерін түсіндіру;
- ғылыми зерттеу, әдіс, әдістеме және әдіснама ұғымдарының арақатынасын ажырату;
- антропологиялық зерттеудің негізгі ғылыми парадигмалары мен әдіснамалық бағыттарын қарастыру;
- сапалық және сандық зерттеу тәсілдерінің ерекшеліктерін салыстыру;
- қазіргі әлеуметтік-мәдени антропологиядағы зерттеу әдістерінің даму бағыттарын талдау.

### **Қысқаша мазмұны:**

Дәрісте әлеуметтік-мәдени антропологиядағы ғылыми зерттеудің теориялық және әдіснамалық негіздері қарастырылады. Антропологияның әлеуметтік ғылымдар жүйесіндегі орны, оның зерттеу объектісі мен пәні, мәдениет пен қоғамды эмпирикалық зерттеудегі ерекшеліктері түсіндіріледі. Ғылыми танымның негізгі қағидалары, ғылыми мәселені анықтау, зерттеу сұрағын қалыптастыру және зерттеу логикасын құру мәселелері талданады. Әдіс, әдістеме және әдіснама ұғымдарының мазмұны ашылып, олардың ғылыми зерттеудегі өзара байланысы түсіндіріледі. Сонымен қатар позитивизм, интерпретативизм, конструктивизм және сыни антропология сияқты негізгі зерттеу парадигмалары салыстырылып, олардың мәдени құбылыстарды зерттеудегі қолданылу ерекшеліктері қарастырылады. Сапалық және сандық зерттеу тәсілдерінің мүмкіндіктері мен шектеулері талданып, аралас зерттеу (Mixed Methods) стратегияларының қазіргі антропологиядағы орны көрсетіледі. Дәріс барысында әлеуметтік-мәдени антропологиядағы далалық зерттеудің маңызы, зерттеушінің рөлі, мәдени контексті түсіну қағидалары және заманауи зерттеу әдістерінің ғылыми дамудағы маңызы қарастырылады. Сонымен қатар цифрлық технологиялардың, визуалды әдістердің және пәнаралық тәсілдердің қазіргі антропологиялық зерттеулердегі орнына қысқаша шолу жасалады. Дәріс студенттердің семестр бойы орындайтын зерттеу жобасының теориялық-әдіснамалық негізін қалыптастыруға бағытталған.

### **Қолданылатын әдебиеттер:**

1. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches* (6th ed.). Rowman & Littlefield.
2. Agar, M. (1996). *The Professional Stranger: An Informal Introduction to Ethnography* (2nd ed.). Academic Press.

3. Hammersley, M., & Atkinson, P. (2019). *Ethnography: Principles in Practice* (4th ed.). Routledge.
4. Flick, U. (2022). *An Introduction to Qualitative Research* (7th ed.). Sage Publications.
5. Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2023). *The SAGE Handbook of Qualitative Research* (6th ed.). Sage Publications.

## **Дәріс 2 (аналитикалық)**

### **Антропологиялық зерттеуді жоспарлау: ғылыми мәселе, зерттеу сұрағы және зерттеу дизайны**

#### **Мақсаты**

Студенттерге әлеуметтік-мәдени антропологиядағы ғылыми зерттеуді жоспарлаудың негізгі қағидаларын меңгерту, зерттеу мәселесін анықтау, ғылыми сұрақты қалыптастыру және зерттеу дизайнын әзірлеу дағдыларын қалыптастыру.

#### **Міндеттері**

- ғылыми мәселе мен зерттеу тақырыбын анықтау қағидаларын түсіндіру;
- зерттеу мақсаты, міндеттері және зерттеу сұрағының өзара байланысын көрсету;
- антропологиялық зерттеу дизайнының құрылымын қарастыру;
- зерттеу стратегияларын таңдау ерекшеліктерін талдау;
- антропологиялық зерттеулердегі теория мен эмпирикалық деректердің байланысын түсіндіру.

#### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте әлеуметтік-мәдени антропологиядағы ғылыми зерттеуді жоспарлау кезеңдері қарастырылады. Ғылыми зерттеу белгілі бір мәселені анықтаудан басталып, зерттеу сұрағын дұрыс құрастыру арқылы ғылыми логика қалыптастыратыны түсіндіріледі. Зерттеу тақырыбының өзектілігі, ғылыми жаңалығы және практикалық маңызы ұғымдары талданып, олардың зерттеу дизайнын қалыптастырудағы рөлі көрсетіледі. Зерттеу мақсаты мен міндеттерінің айырмашылығы, зерттеу сұрақтарының сапалық зерттеулердегі ерекшелігі және антропологиялық зерттеулерде гипотезаны қолдану мәселелері қарастырылады. Сонымен қатар зерттеу объектісі мен пәнін анықтау, теориялық негізді таңдау және зерттеу стратегиясын әзірлеу кезеңдері түсіндіріледі. Этнографиялық зерттеу, кейс-зерттеу, салыстырмалы антропологиялық зерттеу және аралас зерттеу стратегияларының ерекшеліктері талданып, олардың қолданылу жағдайлары сипатталады. Дәріс барысында әлеуметтік-мәдени құбылыстарды зерттеуде зерттеу дизайнының ғылыми сапаны қамтамасыз етудегі рөлі қарастырылады. Студенттер семестр бойында орындайтын зерттеу жобасының тақырыбын тандап, алғашқы зерттеу жоспарын құрудың негізгі қағидаларымен танысады.

#### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H.R. (2018). *Research Methods in Anthropology* (6th ed.).
2. Creswell, J.W., & Poth, C.N. (2018). *Qualitative Inquiry and Research Design*.
3. Flick, U. (2022). *An Introduction to Qualitative Research*.

4. Agar, M. (1996). *The Professional Stranger*.
5. Denzin, N., & Lincoln, Y. (2023). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*.

### **Дәріс 3 (аналитикалық)**

#### **Антропологиялық зерттеулердегі зерттеу стратегиялары және іріктеу әдістері**

##### **Мақсаты**

Антропологиялық зерттеулерде қолданылатын зерттеу стратегиялары мен іріктеу әдістерінің теориялық негіздерін меңгерту және нақты зерттеу жағдайына сәйкес тиімді іріктеу тәсілдерін таңдауға үйрету.

##### **Міндеттері**

- зерттеу стратегияларының түрлерін қарастыру;
- ықтималдық және ықтималдық емес іріктеу әдістерін салыстыру;
- информанттарды таңдаудың ғылыми қағидаларын түсіндіру;
- антропологиялық далалық зерттеулердегі іріктеу ерекшеліктерін талдау;
- зерттеу нәтижелерінің сенімділігіне әсер ететін факторларды анықтау.

##### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте әлеуметтік-мәдени антропологиядағы зерттеу стратегиялары мен іріктеу әдістерінің ғылыми негіздері қарастырылады. Этнографиялық зерттеулерде зерттеу алаңын анықтау, информанттарды таңдау және мәдени қауымдастыққа қолжетімділік мәселелері түсіндіріледі. Ықтималдық және ықтималдық емес іріктеу әдістерінің ерекшеліктері салыстырылып, purposive sampling, snowball sampling, theoretical sampling және key informant тәсілдерінің антропологиялық зерттеулердегі орны талданады. Зерттеу объектісінің ерекшелігіне байланысты информанттарды таңдаудың ғылыми және этикалық қағидалары қарастырылады. Сонымен қатар мәдени әртүрлілік жағдайында репрезентативтілік мәселесі, зерттеушінің субъективтілігі және зерттеу нәтижелерінің сенімділігіне ықпал ететін факторлар талданады. Дәріс барысында нақты антропологиялық зерттеулер мысалында іріктеу стратегияларының тиімділігі көрсетіліп, студенттер өз зерттеу жобасына сәйкес іріктеу жоспарын әзірлеудің негізгі қағидаларын меңгереді.

##### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H.R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
2. Spradley, J.P. (1979). *The Ethnographic Interview*.
3. Hammersley, M., & Atkinson, P. (2019). *Ethnography: Principles in Practice*.
4. Pelto, P.J. (2013). *Applied Ethnography*.
5. Flick, U. (2022). *An Introduction to Qualitative Research*.

### **Дәріс 4 (аналитикалық)**

## **Антропологиялық сұхбат жүргізу әдістері: құрылымданбаған, жартылай құрылымданған және құрылымданған сұхбат**

### **Мақсаты**

Антропологиялық зерттеулерде қолданылатын сұхбат жүргізу әдістерінің теориялық негіздерін түсіндіру және ғылыми сұхбат жүргізудің практикалық дағдыларын қалыптастыру.

### **Міндеттері**

- антропологиялық сұхбаттың ерекшеліктерін қарастыру;
- құрылымданбаған, жартылай құрылымданған және құрылымданған сұхбаттардың айырмашылықтарын түсіндіру;
- сұхбат жүргізу техникасын меңгерту;
- интервью жүргізудегі этикалық қағидаларды талдау;
- сапалы эмпирикалық дерек жинау тәсілдерін қарастыру.

### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте сұхбат әлеуметтік-мәдени антропологиядағы негізгі эмпирикалық әдістердің бірі ретінде қарастырылады. Сұхбаттың ғылыми зерттеудегі орны, оның бақылау және басқа әдістермен байланысы түсіндіріледі. Құрылымданбаған, жартылай құрылымданған және құрылымданған сұхбаттардың мақсаттары, қолданылу ерекшеліктері мен ғылыми мүмкіндіктері салыстырмалы түрде талданады. Интервью сұрақтарын құрастыру, зерттеуші мен информант арасындағы сенім қалыптастыру, белсенді тыңдау және probing техникасының маңызы түсіндіріледі. Сонымен қатар мәдени ерекшеліктерді ескеру, коммуникациялық кедергілерді жеңу және зерттеушінің бейтарап ұстанымы мәселелері қарастырылады. Дәрісте ақпараттандырылған келісім, құпиялық және деректерді сақтау сияқты зерттеу этикасының қағидалары ерекше назарға алынады. Студенттер сапалы сұхбат жүргізудің кезеңдерімен танысып, өздерінің антропологиялық зерттеу жобасына арналған Interview Guide әзірлеудің ғылыми талаптарын меңгереді.

### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H.R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
2. Spradley, J.P. (1979). *The Ethnographic Interview*.
3. Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *InterViews*.
4. Agar, M. (1996). *The Professional Stranger*.
5. Rubin, H., & Rubin, I. (2012). *Qualitative Interviewing*.

### **Дәріс 5 (аналитикалық)**

**Қатыса бақылау (Participant Observation): антропологиялық далалық зерттеудің негізгі әдісі**

### **Мақсаты**

Студенттерге қатыса бақылау әдісінің теориялық негіздерін, антропологиялық далалық зерттеудегі маңызын және оны тәжірибеде қолдану ерекшеліктерін меңгерту.

### **Міндеттері**

- қатыса бақылау әдісінің қалыптасу тарихын қарастыру;
- далалық зерттеудегі зерттеушінің рөлін түсіндіру;
- бақылау жүргізудің негізгі кезеңдерін талдау;
- далалық жазбаларды рәсімдеу қағидаларын қарастыру;
- антропологиялық зерттеулердегі этикалық мәселелерді бағалау.

### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте қатыса бақылау әлеуметтік-мәдени антропологияның классикалық әрі негізгі зерттеу әдісі ретінде қарастырылады. Бұл әдістің ғылыми негіздері Бронислав Малиновскийдің далалық зерттеулерінен бастау алып, қазіргі антропологиялық зерттеулердегі орны мен маңызы түсіндіріледі. Қатыса бақылаудың толық, жартылай және сырттай бақылау түрлері салыстырылып, олардың зерттеу мақсатына сәйкес қолданылу ерекшеліктері талданады. Дәріс барысында зерттеушінің мәдени ортаға бейімделуі, зерттеу алаңына кіру, информанттармен сенімді қарым-қатынас орнату және рефлексивті ұстанымның маңызы қарастырылады. Сонымен қатар этнографиялық далалық жазбаларды жүргізу, бақылау нәтижелерін жүйелеу және бастапқы аналитикалық қорытындылар жасау қағидалары түсіндіріледі. Қазіргі антропологиядағы визуалды бақылау, цифрлық бақылау және мультисайттық этнография сияқты жаңа бағыттарға қысқаша шолу жасалады. Дәріс студенттердің алдағы далалық зерттеу жұмыстарын ғылыми тұрғыдан ұйымдастыруға негіз қалайды.

### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H.R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
2. Spradley, J.P. (1980). *Participant Observation*.
3. Malinowski, B. (1922). *Argonauts of the Western Pacific*.
4. Emerson, R.M., Fretz, R.I., & Shaw, L.L. (2011). *Writing Ethnographic Fieldnotes*.
5. Hammersley, M., & Atkinson, P. (2019). *Ethnography: Principles in Practice*.

**Этнографиялық далалық жазба (Field Notes):** деректерді тіркеу, жүйелеу және ғылыми ұйымдастыру

### **Мақсаты**

Студенттерге этнографиялық далалық жазбалардың ғылыми маңызын түсіндіру, далалық деректерді жүйелі тіркеу, құрылымдау және талдау қағидаларын меңгерту.

### **Міндеттері**

- этнографиялық далалық жазбалардың ғылыми зерттеудегі рөлін түсіндіру;
- далалық жазбалардың негізгі түрлерін қарастыру;
- бақылау нәтижелерін жүйелеу әдістерін меңгерту;

- рефлексивті жазба жүргізудің ерекшеліктерін талдау;
- далалық материалдарды кейінгі ғылыми талдауға дайындау жолдарын көрсету.

### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте этнографиялық далалық жазбалар антропологиялық зерттеудің негізгі дереккөздерінің бірі ретінде қарастырылады. Далалық зерттеу барысында алынған бақылауларды, сұхбат нәтижелерін, зерттеушінің жеке бақылаулары мен рефлексиясын жүйелі түрде тіркеудің ғылыми маңызы түсіндіріледі. Дескриптивті, аналитикалық, әдіснамалық және рефлексивті жазбалардың ерекшеліктері салыстырылып, олардың зерттеу үдерісіндегі қызметі сипатталады. Сонымен қатар бақылау барысында деректердің толықтығын қамтамасыз ету, уақыт пен кеңістікті нақты белгілеу, мәдени контексті сипаттау және интерпретацияны бақылаудан ажырату қағидалары қарастырылады. Дәрісте далалық күнделік жүргізудің халықаралық тәжірибесі, зерттеушінің субъективтілігі мен рефлексивтілігінің ғылыми сенімділікке әсері және этнографиялық жазбалардың кейінгі кодтау мен талдауға дайындық кезеңіндегі маңызы түсіндіріледі. Студенттер далалық материалдарды ғылыми талаптарға сәйкес рәсімдеу және цифрлық форматта сақтау ерекшеліктерімен танысады.

### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
2. Emerson, R. M., Fretz, R. I., & Shaw, L. L. (2011). *Writing Ethnographic Fieldnotes*.
3. Spradley, J. P. (1980). *Participant Observation*.
4. Hammersley, M., & Atkinson, P. (2019). *Ethnography: Principles in Practice*.
5. Agar, M. (1996). *The Professional Stranger*.

### **Дәріс 7 (аналитикалық)**

#### **Мәдени домендерді зерттеу әдістері: Free Listing, Pile Sort және Cultural Domain Analysis**

##### **Мақсаты**

Студенттерге мәдени домендерді зерттеудің негізгі әдістерін таныстыру және мәдени категорияларды эмпирикалық деректер негізінде анықтау тәсілдерін меңгерту.

##### **Міндеттері**

- мәдени домен ұғымының мазмұнын түсіндіру;
- Free Listing және Pile Sort әдістерінің ерекшеліктерін қарастыру;
- мәдени категорияларды анықтау әдістерін меңгерту;
- мәдени модельдерді зерттеу тәсілдерін талдау;
- мәдени домендерді антропологиялық зерттеулерде қолдану мүмкіндіктерін көрсету.

### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте мәдени домендерді талдау әлеуметтік-мәдени антропологиядағы когнитивтік бағыттың маңызды зерттеу әдістерінің бірі ретінде қарастырылады. Мәдени домен ұғымы адамдардың белгілі бір мәдени құбылысты қалай қабылдайтынын, жіктейтінін және түсіндіретінін анықтауға мүмкіндік беретін аналитикалық категория ретінде сипатталады. Free Listing әдісі арқылы информанттардың белгілі бір мәдени құбылыс туралы білім құрылымын анықтау, ал Pile Sort әдісі арқылы мәдени категориялардың өзара байланысын зерттеу тәсілдері түсіндіріледі. Сонымен қатар мәдени консенсус теориясының негізгі қағидалары, мәдени білімнің құрылымы және мәдени модельдерді салыстырмалы талдау мәселелері қарастырылады. Дәріс барысында бұл әдістердің этнография, медициналық антропология, білім беру антропологиясы және қолданбалы зерттеулердегі қолданылуы нақты мысалдар арқылы көрсетіледі. Студенттер мәдени домендерді анықтау арқылы әлеуметтік тәжірибелер мен мәдени мағыналарды жүйелі талдаудың ғылыми мүмкіндіктерін меңгереді.

### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
2. Romney, A. K., Weller, S. C., & Batchelder, W. H. (1986). *Culture as Consensus*.
3. Spradley, J. P. (1979). *The Ethnographic Interview*.
4. Weller, S. C., & Romney, A. K. (1988). *Systematic Data Collection*.
5. Borgatti, S. P. (1999). *Elicitation Techniques for Cultural Domain Analysis*.

### **Дәріс 8 (проблемалық)**

#### **Антропологиялық зерттеудегі этика, рефлексивтілік және деректердің сенімділігі**

##### **Мақсаты**

Студенттерде антропологиялық зерттеулердегі ғылыми этика қағидалары, зерттеушінің рефлексивті ұстанымы және ғылыми деректердің сенімділігін қамтамасыз ету тәсілдері туралы кешенді түсінік қалыптастыру.

##### **Міндеттері**

- ғылыми этиканың негізгі қағидаларын түсіндіру;
- ақпараттандырылған келісім алу рәсімдерін қарастыру;
- зерттеушінің рефлексивтілігінің маңызын талдау;
- деректердің сенімділігі мен валидтілігін бағалау тәсілдерін көрсету;
- зерттеуші мен информант арасындағы этикалық қатынастарды түсіндіру.

##### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте ғылыми этика қазіргі әлеуметтік-мәдени антропологиядағы кәсіби қызметтің негізгі қағидаларының бірі ретінде қарастырылады. Зерттеушінің зерттелетін қауымдастық алдындағы жауапкершілігі, ақпараттандырылған келісім алу, құпиялықты сақтау және жеке деректерді қорғау мәселелері талданады. Сонымен қатар рефлексивтілік ұғымы зерттеушінің жеке көзқарастарының, мәдени тәжірибесінің және әлеуметтік позициясының

зерттеу нәтижелеріне ықпалын бағалаудың маңызды құралы ретінде түсіндіріледі. Дәрісте ғылыми сенімділік, валидтілік, триангуляция және деректерді тексеру тәсілдері қарастырылып, сапалық зерттеулердегі объективтілік мәселелері талданады. Антропологиялық зерттеулерде кездесетін этикалық дилеммалар халықаралық тәжірибелер негізінде сипатталып, оларды шешудің кәсіби жолдары ұсынылады. Сонымен қатар қазіргі цифрлық этнографиядағы деректер қауіпсіздігі, онлайн қауымдастықтарды зерттеу этикасы және жасанды интеллект құралдарын ғылыми зерттеулерде жауапты пайдалану мәселелеріне назар аударылады.

### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
2. American Anthropological Association. (2012). *Principles of Professional Responsibility*.
3. Israel, M., & Hay, I. (2006). *Research Ethics for Social Scientists*.
4. Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2023). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*.
5. Pink, S. (2021). *Doing Visual Ethnography*.

### **Дәріс 9 (аналитикалық)**

**Антропологиялық деректерді сапалық талдау: кодтау, категориялау және NVivo бағдарламасының мүмкіндіктері**

#### **Мақсаты**

Студенттерде сапалық антропологиялық деректерді талдаудың теориялық негіздері туралы түсінік қалыптастыру және NVivo бағдарламасының көмегімен мәтіндік және этнографиялық материалдарды жүйелеу мен бастапқы талдау дағдыларын дамыту.

#### **Міндеттері**

- сапалық деректерді талдаудың негізгі кезеңдерін түсіндіру;
- кодтау, категориялау және тақырыптық талдау ұғымдарын қарастыру;
- NVivo бағдарламасының негізгі мүмкіндіктерін таныстыру;
- сұхбат, бақылау және далалық жазбаларды цифрлық ортада ұйымдастыру тәсілдерін көрсету;
- сапалық деректердің ғылыми интерпретациясын қалыптастыру жолдарын түсіндіру.

#### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте сапалық антропологиялық зерттеулердегі деректерді ұйымдастыру мен талдаудың ғылыми негіздері қарастырылады. Этнографиялық сұхбаттар, далалық бақылаулар, құжаттар және визуалды материалдар сапалық деректердің негізгі көздері ретінде сипатталады. Кодтау үдерісінің кезеңдері, бастапқы және аналитикалық кодтарды қалыптастыру, категориялар мен тақырыптарды анықтау қағидалары түсіндіріледі. Тематикалық талдау (Thematic Analysis) әдісінің ғылыми мүмкіндіктері мен оның антропологиялық зерттеулердегі орны талданады. Сонымен қатар NVivo бағдарламасының интерфейсі, жоба құру, деректерді импорттау, кодтар жүйесін әзірлеу және аналитикалық байланыстарды анықтау мүмкіндіктері қарастырылады. Дәріс барысында цифрлық технологиялардың сапалық зерттеулердегі рөлі, деректердің жүйелілігін қамтамасыз ету

және ғылыми интерпретацияның сапасын арттырудағы бағдарламалық құралдардың маңызы көрсетіледі. Студенттер өздерінің далалық зерттеу материалдарын NVivo ортасында өңдеудің бастапқы дағдыларын меңгеріп, сапалық деректерді ғылыми тұрғыдан талдау қағидаларымен танысады.

### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
2. Bazeley, P., & Jackson, K. (2013). *Qualitative Data Analysis with NVivo*.
3. Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic Analysis: A Practical Guide*.
4. Flick, U. (2022). *An Introduction to Qualitative Research*.
5. Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2023). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*.

### **Дәріс 10 (аналитикалық)**

**Сандық антропологиялық зерттеулердің негіздері: сауалнама әдісі және SPSS бағдарламасында деректерді өңдеу**

#### **Мақсаты**

Студенттерге антропологиялық зерттеулерде қолданылатын сандық әдістердің ерекшеліктерін түсіндіру және SPSS бағдарламасының көмегімен эмпирикалық деректерді өңдеудің бастапқы дағдыларын қалыптастыру.

#### **Міндеттері**

- антропологиядағы сандық зерттеу әдістерінің ерекшеліктерін қарастыру;
- сауалнама құрастырудың ғылыми талаптарын түсіндіру;
- айнымалылар мен өлшеу деңгейлерін сипаттау;
- SPSS бағдарламасының негізгі функцияларын таныстыру;
- сипаттамалық статистиканы қолдану тәсілдерін меңгерту.

#### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте әлеуметтік-мәдени антропологиядағы сандық зерттеу әдістерінің орны мен қолданылу ерекшеліктері қарастырылады. Сауалнама әлеуметтік құбылыстарды өлшеудің маңызды құралы ретінде сипатталып, сауалнама құрылымы, сұрақтарды құрастыру қағидалары және өлшеу шкалалары талданады. Айнымалылардың түрлері, кодтау жүйесі және деректер базасын қалыптастыру мәселелері түсіндіріледі. Сонымен қатар SPSS бағдарламасының интерфейсі, айнымалыларды енгізу, деректерді кодтау және сипаттамалық статистика (жиілік, пайыздық үлес, орташа мән, стандартты ауытқу) есептеу мүмкіндіктері қарастырылады. Сандық деректерді визуализациялау, кестелер мен диаграммалар құру тәсілдері көрсетіліп, олардың ғылыми нәтижелерді интерпретациялаудағы рөлі бағаланады. Дәріс барысында сандық әдістердің сапалық зерттеулерді толықтырудағы маңызы және антропологиялық зерттеулердегі аралас әдістерге негіз болатын мүмкіндіктері түсіндіріледі.

### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
2. Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (5th ed.).
3. Pallant, J. (2020). *SPSS Survival Manual* (7th ed.).
4. Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2023). *Research Design*.
5. Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*.

## **Дәріс 11 (проблемалық)**

### **Аралас зерттеу әдістері (Mixed Methods) және SmartPLS бағдарламасына кіріспе**

#### **Мақсаты**

Студенттерде аралас зерттеу әдістерінің теориялық негіздері туралы түсінік қалыптастыру және SmartPLS бағдарламасының көмегімен концептуалдық зерттеу модельдерін құрудың бастапқы қағидаларын меңгерту.

#### **Міндеттері**

- аралас зерттеу әдістерінің ерекшеліктерін түсіндіру;
- сапалық және сандық деректерді біріктіру тәсілдерін қарастыру;
- концептуалдық модель құру қағидаларын меңгерту;
- SmartPLS бағдарламасының негізгі мүмкіндіктерін таныстыру;
- құрылымдық модельдеудің антропологиялық зерттеулердегі қолданылуын көрсету.

#### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте қазіргі әлеуметтік ғылымдардағы аралас зерттеу әдістерінің (Mixed Methods Research) қалыптасуы мен ғылыми маңызы қарастырылады. Сапалық және сандық деректерді өзара толықтыру арқылы зерттеу нәтижелерінің сенімділігі мен интерпретациялық мүмкіндіктерін арттыру жолдары талданады. Аралас зерттеу дизайндарының негізгі түрлері, олардың артықшылықтары мен шектеулері сипатталады. Сонымен қатар концептуалдық модель ұғымы, латентті және бақыланатын айнымалылардың ерекшеліктері түсіндіріліп, SmartPLS бағдарламасының интерфейсі мен негізгі функцияларына кіріспе беріледі. Құрылымдық модельдеу (PLS-SEM) әдісінің әлеуметтік ғылымдардағы орны, қарапайым зерттеу моделін құру және көрсеткіштер арасындағы ықтимал байланыстарды визуализациялау тәсілдері қарастырылады. Дәрісте SmartPLS бағдарламасы толық статистикалық талдау құралы ретінде емес, зерттеу логикасын түсінуге және ғылыми модельдерді құрастыруға арналған заманауи цифрлық құрал ретінде таныстырылады.

#### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)* (3rd ed.).
2. Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*.

3. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
4. Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*.
5. Sarstedt, M., Ringle, C. M., & Hair, J. F. (2021). *Partial Least Squares Structural Equation Modeling*.

## **Дәріс 12 (проблемалық)**

### **Digital Ethnography: цифрлық кеңістік пен онлайн қауымдастықтарды антропологиялық зерттеу**

#### **Мақсаты**

Студенттерде цифрлық этнографияның теориялық және әдіснамалық негіздері туралы түсінік қалыптастыру, онлайн қауымдастықтар мен цифрлық мәдениеттерді зерттеудің заманауи тәсілдерін меңгерту.

#### **Міндеттері**

- цифрлық этнография ұғымының мазмұнын түсіндіру;
- онлайн қауымдастықтарды зерттеу әдістерін қарастыру;
- виртуалды бақылау мен цифрлық далалық зерттеудің ерекшеліктерін талдау;
- цифрлық зерттеулердегі этикалық мәселелерді бағалау;
- әлеуметтік желілерді антропологиялық зерттеу нысаны ретінде қарастыру.

#### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте цифрлық этнография қазіргі әлеуметтік-мәдени антропологиядағы қарқынды дамып келе жатқан зерттеу бағыты ретінде қарастырылады. Интернеттің, әлеуметтік желілердің және цифрлық платформалардың адамдардың күнделікті өмірі мен мәдени тәжірибелеріне ықпалы талданып, онлайн қауымдастықтар дербес мәдени орта ретінде сипатталады. Виртуалды бақылау, онлайн сұхбат, цифрлық іздерді талдау және мультимедиялық деректерді зерттеу тәсілдері түсіндіріледі. Сонымен қатар цифрлық кеңістіктегі зерттеушінің рөлі, онлайн идентификация, анонимділік, құпиялық және ақпараттандырылған келісім мәселелері қарастырылады. Дәріс барысында әлеуметтік желілердің мәдени нормаларды қалыптастырудағы рөлі, цифрлық қоғамдастықтардың ерекшеліктері және олардың әлеуметтік өзара әрекеттесуге ықпалы талданады. Сонымен бірге цифрлық этнографияның дәстүрлі далалық зерттеумен байланысы және қазіргі антропологиялық зерттеулердегі практикалық маңызы көрсетіледі.

#### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Pink, S., Horst, H., Postill, J., Hjorth, L., Lewis, T., & Tacchi, J. (2016). *Digital Ethnography: Principles and Practice*.
2. Kozinets, R. (2020). *Netnography: The Essential Guide to Qualitative Social Media Research* (3rd ed.).
3. Hine, C. (2015). *Ethnography for the Internet*.
4. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.

5. Pink, S. (2021). *Doing Visual Ethnography*.

### **Дәріс 13 (проблемалық)**

#### **Визуалды антропология және жасанды интеллект құралдарын әлеуметтік-мәдени зерттеулерде қолдану**

##### **Мақсаты**

Студенттерде визуалды антропологияның теориялық және әдіснамалық негіздері туралы түсінік қалыптастыру, фотоэтнография, бейнеэтнография және жасанды интеллект құралдарын антропологиялық зерттеулерде ғылыми әрі этикалық тұрғыдан қолдану дағдыларын дамыту.

##### **Міндеттері**

- визуалды антропологияның қалыптасуы мен даму кезеңдерін қарастыру;
- фотоэтнография және бейнеэтнография әдістерінің ерекшеліктерін түсіндіру;
- визуалды деректерді жинау, сақтау және интерпретациялау қағидаларын меңгерту;
- жасанды интеллект құралдарының ғылыми зерттеулердегі мүмкіндіктері мен шектеулерін талдау;
- визуалды зерттеулердегі этикалық қағидаларды қарастыру.

##### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте визуалды антропология мәдени тәжірибелерді зерттеудің заманауи бағыты ретінде қарастырылады. Фото және бейнематериалдардың антропологиялық дереккөзі ретіндегі ерекшеліктері, олардың мәдени мағыналарды, күнделікті тәжірибелерді және әлеуметтік өзара әрекеттесуді зерттеудегі мүмкіндіктері талданады. Фотоэтнография, бейнеэтнография, фотодневник және визуалды сұхбат сияқты әдістердің ғылыми қолданылу ерекшеліктері түсіндіріледі. Сонымен қатар визуалды материалдарды талдау кезінде контекстті сақтау, репрезентация мәселесі және зерттеушінің интерпретациялық ұстанымы қарастырылады. Дәрісте қазіргі антропологиялық зерттеулерде қолданылатын жасанды интеллект құралдарының мүмкіндіктеріне де назар аударылады. NVivo AI, мәтіндік талдау платформалары, автоматтандырылған транскрипция және генеративті жасанды интеллекттің сапалық деректерді ұйымдастырудағы рөлі талданып, олардың ғылыми зерттеуді алмастырмайтын, бірақ зерттеу үдерісін қолдайтын құрал екендігі түсіндіріледі. Сонымен қатар визуалды және цифрлық деректермен жұмыс істеудің этикалық талаптары, авторлық құқық, құпиялық және мәдени сезімталдық мәселелері қарастырылады.

##### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Pink, S. (2021). *Doing Visual Ethnography* (4th ed.).
2. Banks, M., & Zeitlyn, D. (2015). *Visual Methods in Social Research*.
3. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
4. Rose, G. (2022). *Visual Methodologies*.
5. Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2023). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*.

## **Дәріс 14 (проблемалық)**

### **Public Anthropology және ғылыми коммуникация: антропологиялық білімді қоғамға ұсынудың заманауи тәсілдері**

#### **Мақсаты**

Студенттерде антропологиялық зерттеу нәтижелерін ғылыми және қоғамдық ортада тиімді ұсыну туралы түсінік қалыптастыру және ғылыми коммуникацияның заманауи құралдарын қолдану дағдыларын дамыту.

#### **Міндеттері**

- Public Anthropology тұжырымдамасының мәнін түсіндіру;
- ғылыми нәтижелерді әртүрлі аудиторияларға ұсыну тәсілдерін қарастыру;
- ғылыми постер, презентация және policy brief дайындау қағидаларын меңгерту;
- ғылыми этика мен академиялық адалдық талаптарын талдау;
- антропологиялық білімнің қоғамдағы қолданбалы маңызын көрсету.

#### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте Public Anthropology қазіргі антропология ғылымының маңызды бағыттарының бірі ретінде қарастырылады. Антропологиялық білімнің тек академиялық ортада ғана емес, мемлекеттік саясатта, білім беру жүйесінде, мәдениет саласында және азаматтық қоғам институттарында қолданылу мүмкіндіктері талданады. Ғылыми зерттеу нәтижелерін ғылыми мақала, конференциялық баяндама, постер, инфографика, мультимедиялық презентация және policy brief форматтарында ұсынудың ерекшеліктері түсіндіріледі. Сонымен қатар ғылыми коммуникациядағы аудитория ерекшеліктері, ғылыми мәтінді көпшілікке түсінікті тілде жеткізу қағидалары және цифрлық платформаларды ғылыми ақпарат таратуда тиімді пайдалану жолдары қарастырылады. Академиялық адалдық, ғылыми жарияланым этикасы, авторлық құқық және ашық ғылым (Open Science) қағидалары талданады. Дәріс барысында әлеуметтік-мәдени антропологияның қоғамдық мәселелерді шешудегі рөлі мен қолданбалы маңызы нақты халықаралық және қазақстандық тәжірибелер арқылы көрсетіледі.

#### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Beck, S., & Maida, C. (2013). *Public Anthropology in a Borderless World*.
2. Borofsky, R. (2019). *An Anthropology of Anthropology*.
3. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
4. American Anthropological Association. *Public Education Resources*.
5. Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2023). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*.

## **Дәріс 15 (қорытынды)**

## **Әлеуметтік-мәдени антропологиядағы заманауи зерттеу бағыттары және болашақтағы әдіснамалық үрдістер**

### **Мақсаты**

Студенттердің әлеуметтік-мәдени антропологиядағы зерттеу әдістері бойынша алған теориялық және практикалық білімдерін жүйелеу, қазіргі антропологиядағы жаңа әдіснамалық бағыттар мен болашақ даму үрдістерін сыни тұрғыдан бағалау қабілетін қалыптастыру.

### **Міндеттері**

- қазіргі антропологиялық зерттеулердің негізгі даму бағыттарын қарастыру;
- мультисайттық, бірлескен және деколониялық антропологияның ерекшеліктерін түсіндіру;
- пәнаралық зерттеулердің антропологиядағы орнын талдау;
- цифрлық технологиялар мен жасанды интеллекттің ғылым дамуына ықпалын бағалау;
- пән бойынша меңгерілген білімдерді жүйелеу және қорытындылау.

### **Қысқаша мазмұны**

Дәрісте әлеуметтік-мәдени антропологиядағы зерттеу әдістерінің қазіргі даму бағыттары мен болашақтағы әдіснамалық үрдістер қарастырылады. Классикалық этнографиядан мультисайттық этнографияға, цифрлық антропологияға және бірлескен (Collaborative Anthropology) зерттеу модельдеріне дейінгі ғылыми эволюция талданады. Деколониялық антропология, жергілікті қауымдастықтардың зерттеу үдерісіне қатысуы, зерттеуші мен зерттелуші арасындағы жаңа серіктестік үлгілері түсіндіріледі. Сонымен қатар антропологияның әлеуметтану, психология, деректер ғылымы және ақпараттық технологиялармен пәнаралық байланыстары қарастырылып, күрделі әлеуметтік мәселелерді зерттеудегі интегративті тәсілдердің маңызы көрсетіледі. Дәріс барысында жасанды интеллект, үлкен деректер (Big Data), кеңістіктік талдау және цифрлық гуманитаристика бағыттарының антропологиялық зерттеулерге ықпалы бағаланады. Пәнді қорытындылай отырып, әлеуметтік-мәдени антропологияның кәсіби құзыреттері, ғылыми жауапкершілігі және қоғамдағы рөлі талқыланады. Семестр бойы орындалған этнографиялық зерттеу жобалары талданып, студенттердің зерттеушілік тәжірибесін рефлексиялау арқылы пәннің негізгі оқу нәтижелері жинақталады.

### **Қолданылатын әдебиеттер**

1. Ingold, T. (2018). *Anthropology: Why It Matters*.
2. Pink, S., Horst, H., Postill, J., et al. (2016). *Digital Ethnography: Principles and Practice*.
3. Bernard, H. R. (2018). *Research Methods in Anthropology*.
4. Lassiter, L. E. (2020). *Collaborative Ethnography* (2nd ed.).
5. Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*.